

# Nappali ház



MŰVÉSZETI  
ÉS  
IRODALMI  
SZEMLE

1992

1

Szegény, szegény Sascha Andersonunk  
Felvilágosodás – megvilágosodás  
Roncskiemelők

## Sibylle Hoffer

### Volt

Sibylle Hoffer  
1952-ben született  
Kölnben. Ober-  
hausenben él.  
Egyéni kiállításai:  
1986, Hamburg;  
Zürich; 1987,  
Langyelorzsig  
(18 év helyett);  
1988, Berlin, Gale-  
rie Auro; 1989, Li-  
ge Galerie; 1990,  
Lodz; 1991, Gale-  
rie Kasper Brünge-  
mer; 1991,  
november, Újpek  
(Tűzoltó utca);  
1991, december,  
Dipa, Leningrad  
még: *Magyarok*  
*Szomszédok/Poly-  
ezsákok*, Berlin,  
Kunsthofhaus Be-  
thmann, 1991.

*Három nap citrommal és bennül végtelgokkal.*

#### A külváros éjszakai

és apró levelező fiúk  
napok körültekintés az egyenes tavak partján. A háttérben az együvégyő  
vadás, körvonalak nélkül, hőmpolygó zsigés, csövek a falban, víz, meleg  
szárazor-víz, az épület artériái. Kinek?

*Fény, éjszaka, 500 watt és az első török (imbisz) messzire s mélyre túnt,  
az egész éjszaka – csempék – kinyílt.*

*Az egy mellett a tételek mindig hepek. Nagy túlméretelt tételek,  
teletörpe, gigantikus nagykök és gigantikusan olcsók. Egy napon,  
mikor találkozik a gondolat és az eszköz.*

*Háromszor szúrta fel a csont az éjszakát, mikor áll össze ismét, drótból  
a világ (amugyalan amugyból)? Mikor másznak a kis paritvetett lelkek  
ismét a fénybe, melyet a vasból összetékelte puha árnyék fest a falra?*

*Néma. A mondatok indulásra készen megrendülnek a sámben. A  
megnyitott asztalra kezek borulnak erőtellenül.*

*Minden kézen áll, hogy előre keljen. A pályautavari rendőr sábjára  
fűlelek. De nem, ez az éjszaka sem.*

*Fantasztikus ifjak a mesterséges tó egyenes partján: szomszéd gyerekek.  
Ékköves simukodnak a stúdió-néma pusztán lójában. Egy híd, magasan, 2  
kilométerre a völgy fölött – áthalad rajta egy súlyos térszázalittérny,  
sárga fény és a zöld rendőrautó kéje villog a ködben, villogó pontok  
alulról a két kilométeres mélységből fény nappal fény éjszaka a hetvenes  
évekbeli itmaralt turista-étteremben, benne a szomszéd gyerekek. És a  
következő utáni szavazás.*

Szijj Ferenc fordítása

## Tandori Dezső MADARZSOKÉ

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

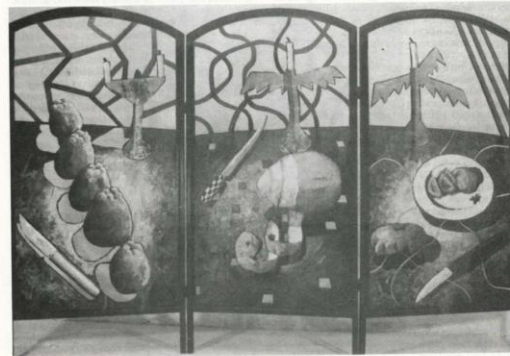
(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)

(Győz Karafiát) A madarak! Csak egy az – Észél – János!)



Sibylle Hoffer: Paraván (kétoldalas), 1988. Olaj lán, 150x230



# Nappali ház

A valóság és árnyéka  
Búcsúzás. Akadémia. Árkádia  
Ágoston olvasása közben

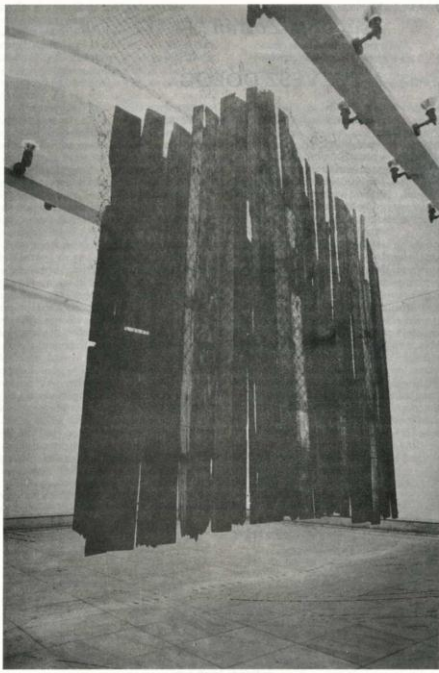
MŰVÉSZETI  
ÉS  
IRODALMI  
SZEMLE

1992

2

## A DIMENZIÓ-UGRÁS ELSAJÁTÍTÁSA

Beszélgetés Beáthy Balázssal és Pereszlényi Rolanddal



Beáthy Balázs: II. – Weber Imre kiállítása számomra nagy élmény volt – (fa, vasdrót, lakk, por) Stúdió Galéria, 1991. Foto: Sulayk Miklós

Elkészült az szeretném kérni, hogy beszéljék arról, hogyan jöttetek össze, hogyan kezdtétek együtt dolgozni.

PR: 1988-ban ismerkedtünk meg, amikor a Balázs első alkalommal Amszterdamba látogatott. Aztán 1988 őszén elvitt a Balázs a Hejtes Szomlyazókhoz egy kis konfrontációra.

BB: Bemutattam a fiúknak... És rögtön össze is vesselek.

PR: Hát abszolút. Az Attilánál voltunk, és azért konfrontáció, mert az első – hogy mondjam – borsere után rögtön elem tarták műveiket, hogy ahhoz valamit szóljak, hogy mit jelent, mit nem jelent. És természetesen amit én mondtam, az nekik abszolút nem tetszett. De persze attól függetlenül, hogy én mit mondtam. Akármint mondtam volna. Azért mondom, hogy konfrontáció volt. És utána jött a részvétel a hejtesekkel a Künstlerhaus Bethanienben. És annak az évnek az őszén volt együtt a kiállítás a Liget Galériában.

BB: Szeptemberben.

PR: Az volt az első közös munkánk, ahol azokat a számokat csináltuk.

BB: Ez a kronológia. És hát 89 májusán megismerkedtem a Sibyllal a Liget Galériában...

PR: Ott volt kiállítás.

BB: ...és nagyon tetszett a kiállítás. Szerintem az év kiállítása volt az akkor. És rögtön beszélgettünk, és jóba lettünk. És párszor ő is jött ide, én is jártam arra, ugye Amszterdam felé útra esk.

PR: És a kiállítás megnyitóján nem voltam itt.

De egy hétre rá jöttem, és a Balázs elvitt, hogy nézzem meg, mert egy kurva jó kiállítás, és tényleg jó volt, nekem is tetszett, illetve nemhogy tetszett, annyira természetes volt, és ugyanakkor absztrakt dolgokról is szó volt. És teljesen a térből dolgozott... mert tudod, a Liget Galéria nagyon kicsi. De ahogy ő csinálta, nem azt érezted, hogy egy kis helyen vagy, hanem egyszerűen átvarázsolta a tere.

BB: Egy szituáció volt, asztal, székek, saját készítésű kis toaster, tányér, evőeszközök...

PR: Pléhből csinált mindent.

BB: Volt még egy-két kisebb objekt, polc, vízmelegítő, egy kis szekrény, és egy-két lámpa, ezek ilyen organikus dolgok voltak, egy kéz kinyúl egy levelekre hasonlító anyagból, meg volt egy

1991 decemberében három napig volt látható Beáthy Balázs, Sibylle Hofer és Pereszlényi Roland közös kiállítása a Tüzoltó utca 72-ben, amely az újat most számszerűsíti az egyik legnagyobb és legizgalmasabb kiállítás fiatal művészek számára.

egy falon... tehát egy falon rengeteg kép. Nagyon érdekesek voltak, többek között volt egy, ami Padovát ábrázolta, oda is volt írva. Nem egy apróképek rajz volt, de az érzés az tényleg ugyanaz volt, mint amit én is éreztem, amikor ott jártam Padovában, aztán kiderült, hogy ő nem is járt ott soha.

Akkor kezdem el vele komolyabban beszélgetni, és hát elég jól megtaláljuk a hangot, azt hiszem. És nekem nagyon nagy élmény volt, amikor először voltam nála Oberhausenben (egy iskolát bérlelek a barátjával és még egy-két más pófával, elég olcsón, úgyhogy jó nagy műterem van), és jó volt...

PR: Nagyon jó ott a hangulat. Ez a nő ahogy dolgozik, amit csinál, amit magából kisugároz, az nem úgy értem a jó hangulatot, hogy jól érzed magad, hanem tényleg pezseg, őrtenék. Nem azt érzed, hogy most jól beszélgetünk, leiszom magam vagy nem iszom, pofozok vagy nem pofozok, hanem lehet beszélni, és közben ötleteid támadnak. Inspiráló. Na és Sibyll volt, aki szólt nekünk, hogy ő mindig egyedül dolgozott, kíváncsi lenne, hogy milyen lennénk együtt dolgozni.

BB: Hozzáértünk, hogy sikerült tavaly meghívni a Széchenyi-fürdőbe, ahol egy performance-estet szerveztünk német képzőművészeknek. És hát akkor ő is itt volt.

PR: És megint megerősödött bennünk, hogy talán jó lenne együttműködni.

Ez volt ugye egy évtizedi út a kiállításig, de hogy volt ez az eszmei fejlődés. Hogy gondolatok amivel azelőtt foglalkoztunk, az hogyan vezetett el ideig, illetve az előző kiállítás kapcsolatban áll-e ezzel, és ha igen, akkor milyen kapcsolatban? Tehát a Balázssal a Stúdió Galériánál kiállításra gondoltok, és nekem nem tudom, mi volt előtte.

PR: Hát, hát hogy kapcsolódik. Ez a Liget-kiállítás kezdődött, amivel egyikünk sem volt elégedve. Ezért keletkezett utána a Nulla-tér, ahol a tárgyak a helyükre kerültek. És ahogy azt újra megcsináltuk és átbeszéljük, ez volt az eszmei háttér annak, hogy továbbra is mindenféleképpen beszéljünk.

BB: Nem átalakítani akartuk, hanem értelmezni.

PR: Értelmezni, megerősíteni bizonyos pontjain, bizonyos karaktervonalait, és azokat hangsúlyozni, anélkül, hogy a többi elnyomnánk.

Az volt az érdekes, hogy tényleg minden dolog, ami ott volt, az valamilyen az egész tere vonatkozásban, tehát egyszerre arra a helyiségre, amiben volt, másrészt az egész kiállítóra. Mégpedig kétféle módon, ahogy megfigyeltém. Volt olyan, hogy az a dolog teljesen betöltötte a helyiséget, például az a lámpa, illetve metaforikusan jelentette az egész tere, például a középső teremnek a tálalók. És volt olyan, s ez főleg a Balázssal vonatkozik, hogy egy tér-kívágat volt ott, vagy egy metszet. Egy feltételezett, hogy ahol két sík találkozik, a találkozási pont meg van. És tudjuk, hogy az egy része az egésznek.

BB: És azt hiszem, a projekció is eléggé átfogóan érvényes, mint megközelítési mód, vagy mint kifejezőeszköz. Ugye a Sibyll is ezzel dolgozik, a lámpák teljesen így működnek: van egy kis objektum, aminek az árnyéka gyakorlatilag az egész tere befoglalja – két ilyen dolog is volt itt. Illetve az a fajta projekció, hogy egy 20 négyzetméteres festményben meg van festve az a jelenet, ami ott van aztán előben. Aztán a Rollis székéinél is ugyanolyan fontos volt az árnyékuk és az elhelyezésük, meg a megszólalt, meg a mellette levő alábbi árnyék. Ugyanaz a körmel és az ovalisnál is, és a központi térmel is teljesen erőltetett szó, hogy üvegház-

ment az István Király Múzeumban is van tetőfelül, ugyanígy, ahogy az újjakiadás, és az is három részre oszlik, szóval megvan a saját formája, geometriája és a sajátja is. De valahogy ha ott benn vagy, akkor nem úgy érzed, hogy egy nagy helyiségben vagy.

BB: Kisebbség is az István Király Múzeum. De nemcsak a méret, hanem eleve furcsa érzés egy ilyen helyen járni, végül is, akárhogy vesszük, eléggé lepusztult környékben van, ami rögtön valami más típusú várokozást kell, mintha élmés mondanék az Ernst Múzeumba, ami ott van a város szívében, nagyon szép üvegablakos van, márványlépcsőkkel – más hangulata van.

PR: És főleg az, hogy ki van mondva, hogy az egy kiállítóterem.

BB: Egész más hangulatot ad már egy teremről, és az egésznek. De világos, hogy ugyanazt a művet meg lehet mutatni itt is, ott is, csak nem lehet figyelmen kívül hagyni azt, hogy mi a szituáció, és hogyan tudod ezt összekapcsolni azzal az adott térrel... És hát levelezgettünk meg beszélgettünk meg mindenki gyűjtötte magában a gondolatokat, és aztán két héttel a kiállítás előtt megírták Sibyll, elmentünk a helyszínre, körülnéztünk...

PR: Hogy mennyire nyitott volt ez a dolog: a Sibyll idejett egy autóval, az az autó egy kis Golf volt. De miután kipakolta, ami benne volt, mindenki azt hitte, hogy egy teherautóval jött, annyit mindent hozott el magával. Minden lehetséges volt, szóval abszolút nyitva hagyta a dolgot.

BB: Jól fel volt szerelve, a kalapástól a hegesztőeszközig minden. Persze igaz volt, erre kell készülni az embernek, ha elmegy valahova turnézni, hogy ott talán alapvető dolgok sincsenek, meg hát ha valaki egy bizonyos anyagot szeret dolgozni... például ilyen lágy vasat nem lehetett kapni Magyarországon, legalábbis mi nem találtunk, amivel ezzel a rézpálcával, ezen a hőmérsékleten ilyen jól hajlítható dolgokat lehet csinálni.

PR: És akkor elég egyszerű módon, elég gyorsan meg lehet csinálni a dolgokat, ha már az anyagban van, grafika, meg lehet csinálni ezekből a drótokból nem túl nagy technikai felkészültséggel.

Volt olyan, hogy magán a kiállítóteret értelmezték, hogy ez most mi az?

PR: Igen, az első pillanattól kezdve állandóan beszélgettünk, hogy ez mit jelent, mit lehetne vele

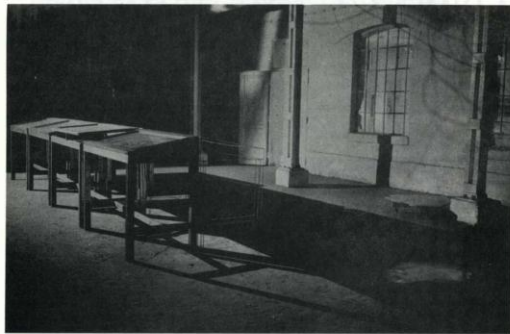
csinálni. És voltak első pillanatszerű ellentétes feltevések, amikről kiderült, hogy nem ellentmondások, hanem csak más oldalról közelítette meg ugyanazt a dolgot. Mind a hárman azon voltunk, hogy a tér megmaradjon, és ne próbáljuk átvaltoztatni.

BB: Nem átalakítani akartuk, hanem értelmezni.

PR: Értelmezni, megerősíteni bizonyos pontjain, bizonyos karaktervonalait, és azokat hangsúlyozni, anélkül, hogy a többi elnyomnánk.

Az volt az érdekes, hogy tényleg minden dolog, ami ott volt, az valamilyen az egész tere vonatkozásban, tehát egyszerre arra a helyiségre, amiben volt, másrészt az egész kiállítóra. Mégpedig kétféle módon, ahogy megfigyeltém. Volt olyan, hogy az a dolog teljesen betöltötte a helyiséget, például az a lámpa, illetve metaforikusan jelentette az egész tere, például a középső teremnek a tálalók. És volt olyan, s ez főleg a Balázssal vonatkozik, hogy egy tér-kívágat volt ott, vagy egy metszet. Egy feltételezett, hogy ahol két sík találkozik, a találkozási pont meg van. És tudjuk, hogy az egy része az egésznek.

BB: És azt hiszem, a projekció is eléggé átfogóan érvényes, mint megközelítési mód, vagy mint kifejezőeszköz. Ugye a Sibyll is ezzel dolgozik, a lámpák teljesen így működnek: van egy kis objektum, aminek az árnyéka gyakorlatilag az egész tere befoglalja – két ilyen dolog is volt itt. Illetve az a fajta projekció, hogy egy 20 négyzetméteres festményben meg van festve az a jelenet, ami ott van aztán előben. Aztán a Rollis székéinél is ugyanolyan fontos volt az árnyékuk és az elhelyezésük, meg a megszólalt, meg a mellette levő alábbi árnyék. Ugyanaz a körmel és az ovalisnál is, és a központi térmel is teljesen erőltetett szó, hogy üvegház-



Üvegház (múzeumi tálalók, vasdrót, parkett, fémvetítő, halogénlámpa, víz). Fotók: Bakasi József

BB: De nemcsak ez, hanem amikor ezt a Ligetben csináltuk, akkor amit én szerettem volna csinálni, ami igazott, az az volt, hogy életnagyságban csináljunk valamit ezekből a fiákból, amiket egy IKV-telepen találtunk (illetve én előtte már a padlón is találtam) – szóval amiben van élet. És hogy életnagyságú dolgokat, amelyek eléggé távol esnek a hétköznapi ábrázolástól, nem egy emberalak vagy nem egy rendes szobor, és hát akkor úgy alakult, hogy számok. De ez ott a Ligetben nem volt igazából egy térbe helyezve, hanem egyszerűen ki voltak csak rakva. Nem volt velük semmi gond, de én például akkor még nem gondolkodtam környezetben, nem tudom, hogy a Rollis mennyire.

PR: En már igen, de ott igazából az volt, hogy abszolút kifutottunk az időből. En mindig térben gondolkodtam, már az első fotóm is – ahogy így megnézem – a térről és a fényről szóltak. Az életnagyság nekem az absztrakciót megközelíthetővé tette, megfoghatóvá tette a dolgot. És persze az anyaghasználat is, az idő, az idő múlása a tárgyakon, az ember befolyása, az ember lenyomata rajtuk tulajdonképpen.

BB: Nekem az anyag volt fontos, meg a méret, meg az ábra. De a tér akkor még nem. És ezért volt

fontos a padlást megcsinálni, ami egy fantasztikus tér, mondjuk nem látogatható csendháborítási okok miatt, de fantasztikus dimenziókat nyitott meg az egészben. És ezért volt nagyon felszabadító a Tüzoltó utcai kiállítóteret 800 négyzetméterében gondolkodni. Egész más dimenzióra kezd az ember gondolni, mert hát rengeteg kis kiállítóterem van, főleg ott kapja az ember a lehetőséget, vagy ha nagyobb a hely, akkor csoportos kiállításról van szó. Mi meg már nagyon erősen gondoltunk erre, és a dimenzióugrásra, hogy bekerül valami a térbe, s ennek konkrétumai vannak.

Nyitván nem csak az volt a pálya benne, hogy nagy tér, hanem hogy az a tér milyen.

BB: Egyszerű hogy milyen, másrészt hogy milyen műveket lehet behelyezni, illetve azt hiszem, elég sokmindent el lehet ott helyezni, csak hát mindegyiknek meg kell találni azt a sajátos módját, ahogy a szituációhoz kapcsolódik, mert világos, hogy nem olyan kiállítást rendez az ember a Tüzoltó utcában, mint amit akár a Liget Galériában, akár a Múcsarnokban, vagy az István Király Múzeumban.

PR: Furcsa volt, mert az István Király Múzeum és a Tüzoltó utca között elég sok párhuzam van,

mert az István Király Múzeumban is van tetőfelül, ugyanígy, ahogy az újjakiadás, és az is három részre oszlik, szóval megvan a saját formája, geometriája és a sajátja is. De valahogy ha ott benn vagy, akkor nem úgy érzed, hogy egy nagy helyiségben vagy.

BB: Kisebbség is az István Király Múzeum. De nemcsak a méret, hanem eleve furcsa érzés egy ilyen helyen járni, végül is, akárhogy vesszük, eléggé lepusztult környékben van, ami rögtön valami más típusú várokozást kell, mintha élmés mondanék az Ernst Múzeumba, ami ott van a város szívében, nagyon szép üvegablakos van, márványlépcsőkkel – más hangulata van.

PR: És főleg az, hogy ki van mondva, hogy az egy kiállítóterem.

BB: Egész más hangulatot ad már egy teremről, és az egésznek. De világos, hogy ugyanazt a művet meg lehet mutatni itt is, ott is, csak nem lehet figyelmen kívül hagyni azt, hogy mi a szituáció, és hogyan tudod ezt összekapcsolni azzal az adott térrel... És hát levelezgettünk meg beszélgettünk meg mindenki gyűjtötte magában a gondolatokat, és aztán két héttel a kiállítás előtt megírták Sibyll, elmentünk a helyszínre, körülnéztünk...

PR: Hogy mennyire nyitott volt ez a dolog: a Sibyll idejett egy autóval, az az autó egy kis Golf volt. De miután kipakolta, ami benne volt, mindenki azt hitte, hogy egy teherautóval jött, annyit mindent hozott el magával. Minden lehetséges volt, szóval abszolút nyitva hagyta a dolgot.

BB: Jól fel volt szerelve, a kalapástól a hegesztőeszközig minden. Persze igaz volt, erre kell készülni az embernek, ha elmegy valahova turnézni, hogy ott talán alapvető dolgok sincsenek, meg hát ha valaki egy bizonyos anyagot szeret dolgozni... például ilyen lágy vasat nem lehetett kapni Magyarországon, legalábbis mi nem találtunk, amivel ezzel a rézpálcával, ezen a hőmérsékleten ilyen jól hajlítható dolgokat lehet csinálni.

PR: És akkor elég egyszerű módon, elég gyorsan meg lehet csinálni a dolgokat, ha már az anyagban van, grafika, meg lehet csinálni ezekből a drótokból nem túl nagy technikai felkészültséggel.

Volt olyan, hogy magán a kiállítóteret értelmezték, hogy ez most mi az?

PR: Igen, az első pillanattól kezdve állandóan beszélgettünk, hogy ez mit jelent, mit lehetne vele

csinálni. És voltak első pillanatszerű ellentétes feltevések, amikről kiderült, hogy nem ellentmondások, hanem csak más oldalról közelítette meg ugyanazt a dolgot. Mind a hárman azon voltunk, hogy a tér megmaradjon, és ne próbáljuk átvaltoztatni.

BB: Nem átalakítani akartuk, hanem értelmezni.

PR: Értelmezni, megerősíteni bizonyos pontjain, bizonyos karaktervonalait, és azokat hangsúlyozni, anélkül, hogy a többi elnyomnánk.

Az volt az érdekes, hogy tényleg minden dolog, ami ott volt, az valamilyen az egész tere vonatkozásban, tehát egyszerre arra a helyiségre, amiben volt, másrészt az egész kiállítóra. Mégpedig kétféle módon, ahogy megfigyeltém. Volt olyan, hogy az a dolog teljesen betöltötte a helyiséget, például az a lámpa, illetve metaforikusan jelentette az egész tere, például a középső teremnek a tálalók. És volt olyan, s ez főleg a Balázssal vonatkozik, hogy egy tér-kívágat volt ott, vagy egy metszet. Egy feltételezett, hogy ahol két sík találkozik, a találkozási pont meg van. És tudjuk, hogy az egy része az egésznek.

BB: És azt hiszem, a projekció is eléggé átfogóan érvényes, mint megközelítési mód, vagy mint kifejezőeszköz. Ugye a Sibyll is ezzel dolgozik, a lámpák teljesen így működnek: van egy kis objektum, aminek az árnyéka gyakorlatilag az egész tere befoglalja – két ilyen dolog is volt itt. Illetve az a fajta projekció, hogy egy 20 négyzetméteres festményben meg van festve az a jelenet, ami ott van aztán előben. Aztán a Rollis székéinél is ugyanolyan fontos volt az árnyékuk és az elhelyezésük, meg a megszólalt, meg a mellette levő alábbi árnyék. Ugyanaz a körmel és az ovalisnál is, és a központi térmel is teljesen erőltetett szó, hogy üvegház-

ment az István Király Múzeumban is van tetőfelül, ugyanígy, ahogy az újjakiadás, és az is három részre oszlik, szóval megvan a saját formája, geometriája és a sajátja is. De valahogy ha ott benn vagy, akkor nem úgy érzed, hogy egy nagy helyiségben vagy.

BB: Kisebbség is az István Király Múzeum. De nemcsak a méret, hanem eleve furcsa érzés egy ilyen helyen járni, végül is, akárhogy vesszük, eléggé lepusztult környékben van, ami rögtön valami más típusú várokozást kell, mintha élmés mondanék az Ernst Múzeumba, ami ott van a város szívében, nagyon szép üvegablakos van, márványlépcsőkkel – más hangulata van.

PR: És főleg az, hogy ki van mondva, hogy az egy kiállítóterem.

BB: Egész más hangulatot ad már egy teremről, és az egésznek. De világos, hogy ugyanazt a művet meg lehet mutatni itt is, ott is, csak nem lehet figyelmen kívül hagyni azt, hogy mi a szituáció, és hogyan tudod ezt összekapcsolni azzal az adott térrel... És hát levelezgettünk meg beszélgettünk meg mindenki gyűjtötte magában a gondolatokat, és aztán két héttel a kiállítás előtt megírták Sibyll, elmentünk a helyszínre, körülnéztünk...

PR: Hogy mennyire nyitott volt ez a dolog: a Sibyll idejett egy autóval, az az autó egy kis Golf volt. De miután kipakolta, ami benne volt, mindenki azt hitte, hogy egy teherautóval jött, annyit mindent hozott el magával. Minden lehetséges volt, szóval abszolút nyitva hagyta a dolgot.

BB: Jól fel volt szerelve, a kalapástól a hegesztőeszközig minden. Persze igaz volt, erre kell készülni az embernek, ha elmegy valahova turnézni, hogy ott talán alapvető dolgok sincsenek, meg hát ha valaki egy bizonyos anyagot szeret dolgozni... például ilyen lágy vasat nem lehetett kapni Magyarországon, legalábbis mi nem találtunk, amivel ezzel a rézpálcával, ezen a hőmérsékleten ilyen jól hajlítható dolgokat lehet csinálni.

PR: És akkor elég egyszerű módon, elég gyorsan meg lehet csinálni a dolgokat, ha már az anyagban van, grafika, meg lehet csinálni ezekből a drótokból nem túl nagy technikai felkészültséggel.

Volt olyan, hogy magán a kiállítóteret értelmezték, hogy ez most mi az?

PR: Igen, az első pillanattól kezdve állandóan beszélgettünk, hogy ez mit jelent, mit lehetne vele

Kiállítási enteriőr Sibylle Hofer festményével



BB: És azt hiszem, a projekció is eléggé átfogóan érvényes, mint megközelítési mód, vagy mint kifejezőeszköz. Ugye a Sibyll is ezzel dolgozik, a lámpák teljesen így működnek: van egy kis objektum, aminek az árnyéka gyakorlatilag az egész tere befoglalja – két ilyen dolog is volt itt. Illetve az a fajta projekció, hogy egy 20 négyzetméteres festményben meg van festve az a jelenet, ami ott van aztán előben. Aztán a Rollis székéinél is ugyanolyan fontos volt az árnyékuk és az elhelyezésük, meg a megszólalt, meg a mellette levő alábbi árnyék. Ugyanaz a körmel és az ovalisnál is, és a központi térmel is teljesen erőltetett szó, hogy üvegház-

ként is működött az egész, mint maga a tér, ahol volt, onnan kapott is egy vetített fényt, tehát nemcsak a rendes világítás volt, hanem egy vetítő is, ami csak egy kis részét világította meg. Szóval a projekciót eléggé tudatosan használtuk végig.

PR: A dimenzióugrás, amiről itt szó van, az mind a hármunknál nagy szerepet játszik. A Sibyllé ott van az a lámpa, ami megvilágít egy kis objektet, és abból egy viszonylag nagy objektet csinál, ami igaz, hogy csak egy árnyék, de tényleg ott van, azt külön is lehet látni attól a dologtól, pedig szervesen hozzátartozik. Szóval olyan nagy formát kap, hogy már magától el, nem úgy nyilvánul meg, mint egy árnyék.

BB: Szóval ez az egyik szoros kapcsolódási pont, és hát a Sibyllé rengeteg figurális elemet is használ, tehát kirak 80 vagy 100 kést az asztalra, miközben festménye is szerepel vagy 40, meg hát ugye a Menschenlampénél is ember-alakok voltak. Mi absztraktabb dolgokat állítottunk ki, de ez eléggé kiigyezősített volt, mert a Sibyllé a figurális

Perezslényi Roland: Cim nélküli (5 db faasztal, drótl)



34 Beszélgetés

hatásokat úgy módosított, hogy az egész együtt alkalmas legyen arra, hogy az én elképzelésem szerint működjön. Aztán ez történetben betoizással, parkettázással, faltestéssel...

De az számonkérésben is kérdés, hogy hogyan jön össze a projekció, a vetítés és a kivágás, a metszet, a fúrászat.

BB: Ha úgy tetszik, minden tér valamilyen szempontból kivágás. Tehát ha teréről beszélünk, akkor mesterséges teréről beszélünk. Itt meg azért mégis kiállítótéréről van szó, amik ugyanígy mesterséges, néha kénszermegoldások teret. Aminek állapota van, megjelölése van, anyaga van. Más érdekes odaszólok, hogy az ember, amikor egy ilyen térrel viszonyul, azaz egy ilyen teret beépíti a munkájába, illetve a munkáját beépíti egy ilyen térbe.

PR: Szóval a képzőművészetben is csak akkor állja meg a helyét egy mű, ha valamilyen formában a nézőkkel vagy a kortársakkal egy közös nyelvre bukkan. Egy olyan nyelvre, ami megért. Nem tudta azelőtt, hogy azt megérti, de megis tud ahhoz viszonyulni. Tehát egy közös nyelv. Ezek az a kivágások tulajdonképpen sablonok, és ezek ugyanúgy működnek, mint a nyelvben a klisék.

BB: Vagy akár a szavak.

PR: Pontosan. De olyan szó, aminek nagyon erőteljesen többféle jelentése van. Tehát nemcsak ahogy a... persze már egy olyan szó, hogy fehér, már az is töltve van mindentel asszociációs terekkel... Namost a sablon vagy a klisé lejárta ez a rohangászt mindenféle irányba. Tehát leszűkíti, vagy inkább úgy mondanám, letisztítja a dolgot, hogy mégis bizonyos irányba vagy irányokba gondoljunk, illetve vetüljön a gondolata a nézőnk. Anélkül, hogy úgy éreznék, hogy most rákényszerítetek valamit.

BB: Pontosan egy ilyen klisé-alkalmazás arra is jó, hogy ne a vonal – mit tudom én – lágy eszében gyönyörködjen, hanem az anyagra és a térre is figyeljen.

Visszatérve arra, hogy itt a kiállítás terében hogyan helyezkedtek el a nézők, hogy mozogtak, és beértek egy-egy műre, volt ebben többféle érdekes játék, hogy mikor voltak benne, és mikor voltak kívül. Ott volt ez az üvegküz, ami azt jelentette, hogy benne vagy egy mindent magába foglaló térben, mondjuk úgy, az én alatt, ugyanakkor volt ott az a felhívó, amire ha ránez az ember, az mondja ná, hogy az egy képmás-modell vagy egy naprendszer.

BB: Képmás naprendszer.

PR: Vagy elektronfelhő, az is lehet.

dolgaft ugyanolyan módon viszonyítja a térhez, mint mi az absztraktabb dolgainkat.

PR: Az absztrakt és nem-absztrakt formák használata most nagyon nagy hangsúlyt kap az egészben, ami rendfő is van, de ahogy ez a kör. Plusz az óvítási születtei, az elsősorban ebből az adott jelenségből kiindulva született... volt az a kérdés, hogy milyen anyagot használjunk, és beszélgettünk a Balázssal az az ötletnek támaszt, hogy parkettát kéne használni, mert abban ez a két elem szinte természetesen ott van: nagyon absztrakt geometrikus forma, de fáról van szó, nagyon organikus, nagyon szép.

BB: És rengeteg jelentéssel terhelte.

PR: Minden benne van az emberekkel kapcsolatban...

BB: Szoba, múzeum, rengeteg helyen ez egy természetes elem, ugye, egy rendes szobában parketta van.

PR: Namost ezt megerősítették azzal, hogy szinte absztrakt formákat vágunk ki. De az absztrakt forma ugye a körrel kezdődik, amit az emberek mégsem mint egy absztrakt formát fognak föl, mert az annyira hétköznapi, annyira mindenben ott van. S aztán az óvításon át át megy a keresi-formába, ami teljesen az emberek által kreált absztrakt forma, aminek van egy sajátos jelentése is.

PR: Szóval a parketta-használat innen ugrott az agyamba, s a dimenzió-ugrás úgy került bele, hogy a Balázs a műanyag-fóliát úgy akarta használni, hogy valami levegős, megfoghatatlan hűzása legyen az egésznek, és ez így nagyon természetesen összejött. Amikor fóliáztuk, akkor még nem tudtuk, hogy az mi lesz, mert ugye műanyagról van szó, ami csillag-villog...

BB: Nehéz anyag...

PR: ...de annyira adta magát végül is, annyira összejött.

BB: Meghát megvolt benne az a leomló mozzanatot, amit én már régóta szeretek úgy néz ki, mintha egy jó vastag rögöt kihúznánk... nagyon szép, ezt már Hamanoverben is próbáltam viszonzóbb, meg egyszer a kettést is elférleztetem, és odaillesztetem, mintha megnyúlna vagy lezne, szóval ezzel nagyon sokmindent lehet kezdeni. És hát azért is maradt úgy, hogy nem volt lefűzve az alja, és mindegyik többé-kevésbé egy kort formált. Elindult fönt a szabályozott formából, és mindegyik végül is csak körülölelte az alsó formát, egy kicsit nyitva hagyta. És ugyanakkor megvolt benne ez a csokás is... Nagyon félttem, hogy jó lesz-e, merthát ugye nejlón, ez tényleg nehéz anyag, egyrészt nem egy elfogadott anyag, másrészt annyira mesterséges meg öleli. De pont ez a kihívás – nagyon szeretem a pengelelen táncoló dolgokat, amikor sikerül valakinek egy feladatot megoldani, de kevés vá-



Baóthy Balázs: Metszetek (parkett, nejlonfólia, vasdrótl, függőnycsipezsek)

Igen, de az elektronfelhő is képmás-modell. Tehát egyrészt benne vagyok valamiben, itt vagyok a földön, a természetben, az én alatt, másrészt van egy nagy-nagy távoltság, amelyből rállászt valamire, kinél állisz a világban, a világegyetemen. Van volt egy olyan játék a kőrnel, az óvításon is a keresztet, hogy nem lehetett lépni a projekcióba, tehát a tárgy és a fény közé, vagy a tárgy és az árnyék közé, mert ott volt az a fólia. Alá lehetett eselleg bújni, de mégiscsak valami akadály volt.

PR: Át kellett lépni egy határt.

Vagy a keményfólián szóban: volt ott egy kivetítés, de hála léptél bele a projekcióba, az árnyék nem jelent meg. Tehát benne vagy, de mégse vagy benne.

BB: Ezek szerintem arra nagyon jók, hogy én igyekszem a dolgokhoz több szempontból közeledni, kilépni a saját nézőpontomból, és máséhoz is megérteni azt, vagy egyáltalán megérteni olyan dolgokat, amik nem tartoznak szorosan az aktuális érdeklődéseimhez, kutatásaimhoz, gondolataimhoz. És ha ezzel játszik az ember, hogy egyből a másikba ugrol, az már eleve egy öröm.

Öröm, meg kétség, egy nagy bizonytalanság...

lasztja el attól, hogy rossz legyen, vagy éppenséggel belealkulja a hibáit – ez már egy kicsit Erdély Miklóshoz kapcsolódik, ő ki is jelentette, hogy hibázzunk kell, és aztán azt kell helyrehozni. Ez a szemlélet hozzá is közel áll.

En így láttam, hogy több esetben történt valami hiba a projekcióban is, tehát el volt térve a normális mentől. Az ember-lámpa szabályos projekció van egy tárgy, van egy fény, megjelentek a tárgy-árnyéka. Másból viszont materializáltak a projekciók, s mivel a művelet megváltozott, ezért a művelet eredménye is megváltozott, abba is került valami hiba – nem hiba persze, csak valami másodlagos.

PR: Egy objektet vált.

Igen, átváltozott tényleg egy élehető vagy behatárolható térré. És ugyancsak volt abban a keményfóliás szobában is, mert az is projekció volt, tehát ott voltak a tárgyak a szoba közepén, és azok kivetültek a falra, festmény formájában. De itt is valami baj történt a projekcióval, mert nem fektete féhrében jelent meg a projekció eredménye, hanem színében. És ráadásul nem is volt fényforrás.

BB: Benne voltál, ugyanakkor mégsem jelentél meg a projekcióban.

Sibyllé Hoffer: Menschenlampe (bádog, halogénlámpa)



34 Beszélgetés

PR: Olyan bizonytalanság, ami mégiscsak megadja, hogy milyen irányba menjen az érzelmi világom, a gondolati világom.

BB: Mégse bizonytalanság, mert valami ott van közelgőfoghatatlan, mégse vagy kilökve a világegyetemre úgy, hogy ...

PR: Persze hogy kérdőjeleket dob fel benned, de hát azért is van...

BB: Hogy egy kicsit kiközösítse a jól begyakorolt dolgokat. Szóval ahhoz tényleg nem kell megérteni egy kiállítás, hogy az ember ugyanazt gondolja utána, mint előtte. Mint ahogy egy könyvet sem érdemes csak azért elolvasni, hogy semmi új elem ne kerüljön bele a világomba.

Igen, szóval hogy én ki vagyok, aki ott mászkálok, az bizonytalan, mert belépek ide, ott az árnyékomban, ahá, az én vagyok, belépek egy másik térbe, keresem az árnyékomat, nincs ott, akkor hol vagyok, hol a fény...

PR: Vagy fény.

Vagy fény, és így tovább. Tehát hogy ki vagyok, az elbizonytalanít, de mitől keresem magamat, az árnyékomat, kénytelen vagyok figyelni arra, hogy mi van körülöttem.

BB: Hát meg kénytelen vagy magadra figyelni, kénytelen vagy arra gondolni, hogy hoppá, mi is vagy te...

Igen, de azáltal figyelek magamra, hogy arra figyelek, hogy körülöttem mi van.

BB: Azt jelenti, hogy benne vagy abban, amiről azt gondoltad, hogy csak megérzed.

PR: Ez felhívja a figyelmedet arra, hogy nem magadban vagy. Hogy magadban nem tudsz létezni. Te vagy valahol, és azt mindig meg kell tudni, hogy hol vagy. Ki kell tapogatni ahhoz, hogy otthonosan tudjál mozogni.

BB: Ez egy jó játék. Ha elme egy idegen városba, akkor érdekes dolog fölfelelni, hogyan működik, melyik utca melyikbe megy bele, melyik busszal lehet eljutni innen oda, hol van a legjobb kocsmá a környéken, a legjobb közért. Ezek olyan játékok, amikor megtudom, hogy hol vagyok.

PR: És azután kérdezed meg magadtól, hogy ki vagy. Ha eleve azt kérdezed, hogy ki vagy te, a dolgokra tudjál reagálni. Akkor sokkal nehezebb felmérni a helyzetet. És az a kiállítás csak annyiban különbözik ettől – például egy másik városba menni – hogy nem volt meg benne az az agresszivitás,

Igen. Tehát az a kérdés, hogy milyen viszony lehetősége a világhoz vagy egy térhez vagy egy tárgyhoz, és hogy ez a kiállítás erre milyen választ adott.

PR: Erre a kérdésre egy direkt válasz az, hogy ez az a kiállításom az emberek nem úgy csoportosultak, mint szokták, nem egy bizonyos helyen voltak, például a bár körül, hanem tényleg, a térben el voltak szóródva. Tehát voltak, akik a lámpák körül álltak, ugye a kör meg az ovális körül, egy másik része a Sibyllé szobájában, és egy harmadik a tárlónál, a középső teremben volt. Pedig hideg volt, tudod jól, hogy milyen hideg volt, és az emberek mégis itt-ott csoportosultak. Tehát nem távolodtak el, nem úgy érezték magukat, hogy most megnéztek a kiállítást, és kész, hanem a térben maradtak a tárgyakkal együtt. Némely tárgyakkal használtak mint tárgyakat, másokat átvitt értelemben, másokhoz nem mertek hozzányúlani, de mindegy, ottmaradtak.

BB: Tehát az a lényeg, hogy engedtem a térnek, hogy működjen, a lehetőségekhez képest, tehát egyrészt nem rejttem el, hanem kiemelt bizonyos részeit, például fényvel vagy bármivel, és ezeket a projekcióban.

Sibyllé Hoffer: Menschenlampe (bádog, halogénlámpa)



34 Beszélgetés

PR: Olyan bizonytalanság, ami mégiscsak megadja, hogy milyen irányba menjen az érzelmi világom, a gondolati világom.

BB: Mégse bizonytalanság, mert valami ott van közelgőfoghatatlan, mégse vagy kilökve a világegyetemre úgy, hogy ...

PR: Persze hogy kérdőjeleket dob fel benned, de hát azért is van...

BB: Hogy egy kicsit kiközösítse a jól begyakorolt dolgokat. Szóval ahhoz tényleg nem kell megérteni egy kiállítás, hogy az ember ugyanazt gondolja utána, mint előtte. Mint ahogy egy könyvet sem érdemes csak azért elolvasni, hogy semmi új elem ne kerüljön bele a világomba.

Igen, szóval hogy én ki vagyok, aki ott mászkálok, az bizonytalan, mert belépek ide, ott az árnyékomban, ahá, az én vagyok, belépek egy másik térbe, keresem az árnyékomat, nincs ott, akkor hol vagyok, hol a fény...

PR: Vagy fény.

Vagy fény, és így tovább. Tehát hogy ki vagyok, az elbizonytalanít, de mitől keresem magamat, az árnyékomat, kénytelen vagyok figyelni arra, hogy mi van körülöttem.

BB: Hát meg kénytelen vagy magadra figyelni, kénytelen vagy arra gondolni, hogy hoppá, mi is vagy te...

Igen, de azáltal figyelek magamra, hogy arra figyelek, hogy körülöttem mi van.

BB: Azt jelenti, hogy benne vagy abban, amiről azt gondoltad, hogy csak megérzed.

PR: Ez felhívja a figyelmedet arra, hogy nem magadban vagy. Hogy magadban nem tudsz létezni. Te vagy valahol, és azt mindig meg kell tudni, hogy hol vagy. Ki kell tapogatni ahhoz, hogy otthonosan tudjál mozogni.

BB: Ez egy jó játék. Ha elme egy idegen városba, akkor érdekes dolog fölfelelni, hogyan működik, melyik utca melyikbe megy bele, melyik busszal lehet eljutni innen oda, hol van a legjobb kocsmá a környéken, a legjobb közért. Ezek olyan játékok, amikor megtudom, hogy hol vagyok.

PR: És azután kérdezed meg magadtól, hogy ki vagy. Ha eleve azt kérdezed, hogy ki vagy te, a dolgokra tudjál reagálni. Akkor sokkal nehezebb felmérni a helyzetet. És az a kiállítás csak annyiban különbözik ettől – például egy másik városba menni – hogy nem volt meg benne az az agresszivitás,

Öröm, meg kétség, egy nagy bizonytalanság...

36 Beszélgetés

Baóthy Balázssal és Perezslényi Rollalddal 37

abból indulnak ki, hogy az egyéniséget kell kiaknázni, azt kell előtérbe tolni, arról van szó. De tulajdonképpen nem arról van szó. Arról van szó, hogy dialógusba kerülj magaddal, az emberrel, a többi. Párbeszédet folytatj mindennél. Nem szabad tagadni dolgokat. A dolgokat fel kell ismerni, és használni kell, nem szabad őket tagadni.

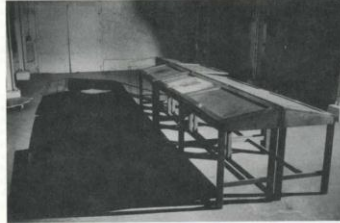
BB: En nem felítlenül osztom, hogy nem szabad tagadni dolgokat...

PR: Hogyha valamit tagadsz, azt nem ismered el. Minden, ami körülötted van, az van. Legfeljebb nem fogadod el, hogy helyes, ahogy van, az más. De tagadni nem szabad.

BB: Nem a létezését tagadod, az világos, hanem az érvényességét.

PR: Az más. Az teljesen más, hogy az jó vagy nem jó. De hogy van, az van, és azzal folytatj párbeszédet. De hogyha magadat helyezed oda, hogy én csinálom valamit, akkor azzal azt állítod, hogy te mindentől és mindenkitől függetlenül léte-

Összegzés



zel. Pedig te itt élsz és működsz ebben a kulturális háttérben, ezt nem kell fölémelni és istentelni, hanem egyszerűen elfogadni, hogy ez így van.

Igen, szabad azt éni is nagyon fontosnak tartotam ebben a kiállításban, és lehetne a pádlást is ontítani: az elfogadást vagy a gyengédséget, tehát hogy nem arról van szó, hogy átgazírom azt a teret vagy azt a tárgyat, és ezad létrehozok valamit, ami a létezőből sarjadt, hanem rávilágítok tárgyra, és megmutatom, hogy néz ki, megmutatom, milyen irányokat vet, vagy megmutatok egy részt, kiadjok egy részt, ami megintcsak az egészre utal valamiképpen.

BB: És hozzátessz egy anyagot, rátesz egy anyagot...

PR: De nem arról van szó, hogy finomkodni akarok, hanem igenis arról van szó, hogy igenis mondani akarok valamit. De nem agresszívan.

BB: Hát természetesen kell kifejeznie magát az embernek. Amikor beszélsz, akkor sem kell külön egy szót królni, hanem az már természetesen működik.

PR: Igazad van, mert a Sibyllnél is ez megy, és őnála ez sokkal kézzelfoghatóbb is, mert – hogy mondjam – hétköznapi tárgyakat használ, tehát nagyon konkrétan ezen a téren mozog.

BB: Pontosabban ő elég totális berendezésekben gondolkodik, de nem agresszív módon, nem szimpadyszerűen, hanem átfórál mindent, újracsinál pléből, drótból, amikben tükröződik az az érzékenység, ami miatt mint vizuális objektum fontos elősorban, és nem mint használati tárgy. Világos, hogy száz és száz nem azért van, hogy használjuk, hogy minden látogató kezében kés legyen, és megforgassa a szalámban, hanem a vizuális jelentőségükért és az emögött rejlő helyzetekért van ott az a száz és száz, és hát ugyanezért van ott egy kör vagy egy kereszt. És ezek mind a tér részei lesznek. Ahogy a tér is a mű része lesz. És nem kisajátítás-alapon, hanem...

PR: Elcsajátítás.

BB: Igen. Nekem nem az az igényem, hogy mindent össze-törjök, és utána felépítsek másképp, hanem hogy a világot valami magam számára elfogadható harmóniába rendezzem. És ezt tehetem intellektuális úton és praktikus úton, úgy, hogy vizuális, látható dolgokat hozok létre.

Balázs, a te Shidió Galéria-beli kiállításodnál éretem azt, hogy az újramezések gesztusa van benne, azaz együtt, hogy megismétlés

vagy variánsa egy másik kiállításnak. De maga a mű, vagy maga a tárgy az az újramezések a gesztusa. És valahogy a hármas kiállítás kapcsán is felmerült ez bennem, az csak kérdés.

BB: En ezt nem tartom újramezéseknek, mert például a Nulla-tér...

Nem személyes újramezések gondolkod, hanem a művészetben egy újramezés. Tehát hogy hiszünk egy vonalat, és elválasztunk valamit valamitől.

BB: Nem tudom, ez nekem nem erőteljes érzésem. Végül is újabb és újabb értelmezésekkel találkozom. Több ilyen dolog van... egy nehéz dolgot úgy megfogalmazni, hogy az súlytalanná váljon bizonyos értelemben, bizonyos értelemben pedig

olyan masszív legyen, mint bármelyik közfal... aztán az egymáshoz való viszonyulás problémái, amin, azt hiszem, most érdemes gondolkodni, benem ezek erősebbek voltak, mint az újramezés.

PR: De lehet, hogy arról van szó, hogy újramezés a dolgokhoz való érzelmi viszonyulásban. Ezt talán úgy lehet feljósni, ahogy például a Weber Imréné is láttunk egy dolgot, aminek nagy hatása volt, nagy térbeli befogása, nagy kihívás arra, hogy ezen most gondolkozzam, hogy miért és hogyan viszonyulok ehhez. És akkor az ember teljesen az anyag, a gondolat játékosáigra volt utalva, hogy a gondolat maga mennyire szabad. Hogy ez a gondolat olyan gondolatokat is elő tud hozni, amire egyébként nem tudtam volna gondolni. És ez egy másfajta újramezés.

Valami illeszkedésre gondolok én is, hogy nem korábbi értelmezéseket továbbfejlesztani, és azokhoz képest adni egy új értelmezést, nem hivatkozni a médiumokra, hanem valaminek, ami van, újramezési az értelmezését.

PR: Szerintem ez inkább fordítva van. Ez úgy van, hogy azokat nem kell tudatosan figyelembe venni, értelmezni, mert úgyis élnek benned, hatnak rád, és ezáltal indirekt módon úgyis értelmezted. Nem, egész egyszerűen a gondolatodból kiindulni, és azt megvalósítani, anélkül, hogy ezt ehhez vagy ahhoz akarnád tudatosan hozzákötöni. De azt se mondd, hogy ez egy originalis, egy új valami, hanem tudod, hogy ez végül is egy társadalmi produktum, amiben nem kell külön odafigyelni, nem kell a civilizációs áttételeket megegyezően kiemelni úgy, hogy bizonyos elemeket megerősítsz, és újracsinálod, hanem az úgyis benne van, és akkor a saját fejed után menni.

Csak hogyha a saját fejed után mérsz, akkor abban az is benne van, hogy nem veszel át semmit, ami már meg van rágyva, meg van gondolat...

PR: Nem tudatosan veszed át, de tudat alatt úgyis ott van, és foglalkoztál vele, és átélted azokat a dolgokat is.

BB: Meg hát ez a függöny olyan dolog, ami nagyon hosszú ideig cseng le az emberben. És engem érdekelt az egésznek az ideje is, például hogy megismételhető, visszahozható, átértelmezhető, féltreírható-e, másképp működik-e, gazdagszik vagy szegényedik azzal, hogy újra előkerül fizikailag is. Tényleg az érdekel, és együtt dolgozás-hoz is hozzákapszódik, hogy én azt szeretem, ha vannak olyan művek körülöttem, amikhez tudok kapcsolódni, és nem olyanok, amiket elutasítok. Sokat küzdenek a művészek az ellen, hogy ne hasonlítson egyik produktum a másikra, holott világos, hogy egymásnak dobják a labdát, egymást inspirálják – jó esetben. És ez kell ahhoz, hogy aztán ugrani lehessen. Szóval az azonososság vagy a hasonlóság számomra örömforrás, ahelyett, hogy bosszúság lenne.

PR: Ráismerés. Ráismerés arra, hogy...

BB: Igazolás. Megerősít téged a saját világotban az, hogy valaki valamikor el tudta ugyanazt képzeli. És hát örömforrás, mert végül is az ember eléggé egyedül éri magát, vagy egyedül is van, amikor...

PR: Az ember rádobban arra, hogy az a nyelv, amit használt, az nem egy idegen nyelv, hanem egy másik által is felismerhető nyelv, és adott esetben ugyanúgy csinál egy mondatot, ugyanúgy fejezi ki magát.

Béthy Balázs-Pezsényi Roland: 0-ter (Nappali ház, 90-9); Pezsényi Roland: Lotra-illusztrációja (81-8); Sibylle Holter: Képei és szövege (92-9).